

„Má či nemá ČR prosazovat co nejrychlejší vytvoření a přijetí společné energetické politiky EU?“

Na toto téma debatovaly 5. listopadu ve Stříbře studentské týmy z Gymnázia Sokolov a Gymnázia Stříbro. Tento článek připravený vítězným týmem shrnuje nejdůležitější argumenty, které v debatě zazněly.

Leden tohoto roku nám ukázal, jak je energetika a potažmo celé hospodářství České republiky závislé na dodávkách energetických surovin ze zahraničí. Ze 74% procent jsme závislí na dodávkách klíčových surovin jako ropa a plyn z Ruska. Samo Rusko se netají svým záměrem využívat ony suroviny jako mocensko-politický nástroj. Už jen tento fakt bychom měli brát jako alarmující.

Během lednové krize se tyto obavy staly skutečností. Rusko uzavřelo své kourky, údajně šlo o nezaplacené účty ze strany Ukrajiny. Důvod, proč v tomto hraje důležitou roli Ukrajina, je ten, že přes její území probíhá transfer energetických surovin. Důsledkem byla nejistota v části východní a střední Evropy. V Bulharsku se tato nejistota změnila v krutou realitu; ČR poskytla své rezervy sousednímu Slovensku, aby udrželo své hospodářství v chodu, ačkoli naše zásoby také nejsou nevyčerpatelné.

Co by mohlo být účinným řešením? Domníváme se, že by jím byla společná energetická politika Evropské unie, která by byla přijata v co možná nekratším časovém horizontu. Pakliže bude za východoevropskými a středoevropskými zeměmi stát EU jako celek, bude naše vyjednávací pozice v této oblasti silnější. Ano, jsme závislí na Rusku, ale využijme plně toho, že je Rusko také závislé na nás jako odběratelích – nenechme se ohrožovat a udělejme z Ruska a EU rovnocenné obchodní partnery.

Dalším aspektem, který by měla řešit společná energetická politika EU, je vývoj energetického trhu. Stále na něm dominují rozsáhlé, státem podporované monopoly. Problémem, který brání vytvoření fungujícího konkurenčního prostředí, je přístup na přenosové síti. Dnešní výrobcí energie zneužívají svého vedoucího postavení a neumožňují přístup nových producentů na trh. Tímto se má zabývat tzv. „unbundling“, tedy rozdělení výrobce a distributora. Jestliže bude oddělen distributor od výrobce a současně provozování sítí podrobeno přísnému dohledu (každému potenciálnímu distributorovi budou zajištěny rovné podmínky), udělá Evropa velký krok směrem k novému efektivnímu trhu s energií.

Proč je však toho vůbec zapotřebí? Nejlepší příkladem nám může být uvolňování trhu zboží, které jsme sledovali v nedávné minulosti. Vytvoření celoevropského trhu vedlo jak ke snížení cen, tak i k větší efektivnosti a rychlejšímu technologickému vývoji. Ale proč tedy opět neliberalizujeme celý trh? Pro ekonomiku by tento postup sice byl nejlepším řešením. Bohužel s energetickými surovinami často není nakládáno jako se zbožím, nýbrž jako se strategickým vyjednávacím prostředkem. Musíme se tak spokojit s částečnou vnitřní liberalizací a vystavět obranné opatření v podobě povinnosti zahraničních firem vstupujících na energetické pole EU dodržovat stejná pravidla o unbundlingu jako tuzemské firmy.

Toto je jediné opatření, jak zabránit situaci, kdy se v Moskvě rozhoduje, zda se dnes Evropa rozsvítí či ne.

Souvisejícím tématem, které by mělo být řešeno jednotnou strategií, jsou propojovací sítě, a to ať už se jedná o ty, které přepravují energii v její čisté podobě (elektrinu), nebo ty, které zprostředkovávají přenos surovin na její výrobu. Ve své podstatě by jednotlivé kroky měly předejít například tomu, co se stalo v Bulharsku začátkem roku. Dalo by se taktéž snížit riziko kolapsu rozvodných sítí, které každým dnem narůstá stejně, jako narůstá spotřeba. Onen kolaps by měl v některých průmyslových oblastech těžké dopady, a to si Evropa nemůže v dnešním světě dovolit. Společně, kvalitně a rychle vybudování páteřní sítě, potažmo zvyšování její kapacity, by mělo být v dnešních dnech jednou z priorit členských států.

EU jakožto světový lídr v ekologických aktivitách vytváří legislativní opatření za účelem ochrany životního prostředí. Chybí zde jednotný koncept, který by propojil ekologické snahy s dalšími výše uvedenými a neměně významnými záměry. Pilotním dílem EU v minulých letech v této oblasti byl projekt „biopaliv“. Jak jsme se přesvědčili, oblast obnovitelných energií není z těch, kde je možný vývoj úspěchat. EU čelí kritice zejména z důvodů možné kontraproduktivity, kterou přinesly snahy o větší využívání biopaliv. Z toho důvodu by nebylo marné více propojit jednotlivé výzkumné projekty členských států EU a opět je lépe začlenit do společného postupu v oblasti energetické bezpečnosti.

Nezbytnost technologické evoluce je možno pozorovat také v atomové energetice. Kolem jádra panuje velké množství obav. Proto by se EU neměla zaměřit jen na dokonalejší využití atomového materiálu, ale také na školení odborníků, sdílení poznatků a hlavně zvyšování bezpečnosti, jak obyvatelstva, tak pracovníků konkrétních elektráren. Cílem je hledání společných alternativ přijatelných pro všechny, snížení rizik a ztrát, a zároveň zvýšení produkce, což je nejreálnější na společné evropské platformě.

Energetika je téma zdánlivě nezajímavé, ale přesto životně důležité pro každého Evropana. Spotřeba stoupá a s ní i spotřeba energií. Jestliže si chceme vysokou životní úroveň a zároveň zachovat co možná nejméně poškozenou přírodu v Evropě, je co možná nejrychlejší prosazení jednotného konceptu evropské energetické politiky v našem zájmu.

Bruno Baránek, Miloš Bělohávek, Ludmila Halajová, Tomáš Hejl, Kryštof Krotlil, Václav Kříž, Ladislav Novák – Gymnázium Sokolov

Videozáznam z debatního večera můžete zhlédnout na www.euroduel.cz.

Tento článek nevyjadřuje stanovisko Respekt institutu, Klubu mladých Evropanů, ani Úřadu vlády ČR. Nemusí ani odpovídat osobním názorům členů studentského soutěžního týmu.